

PREČO SÚ RODIČIA LEPŠÍ NEŽ KREATÍVNO-VZDELÁVACIE CENTRÁ

MOTIVAČNÉ AKTIVITY

LENIVEJ MAMY

Podporovať
rozvoj dieťaťa?
Nič ľahšie!

ANNA BYKOVÁ

IKAR

ANNA BYKOVÁ

PREČO SÚ RODIČIA LEPŠÍ NEŽ KREATÍVNO-VZDELÁVACIE CENTRÁ

MOTIVAČNÉ AKTIVITY LENIVEJ MAMY

IKAR

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani prenášať v akejkoľvek podobe či akýmkoľvek spôsobom – elektronicky, mechanicky, fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

First published in Russia by Izdatelstvo E in 2016

Text © 2016 by A. A. Bykova

Illustrations © 2016 by Alexandra Dikaia, katzzzmama

Translation © 2019 by Silvia Semaková

Slovak edition © 2019 by IKAR, a.s.

Z ruského originálu Razvivajuščije zaňiatija „lenivoj mamy“,
vydaného v Moskve vo vydavateľstve E v roku 2017, preložila Silvia Semaková

Redigovala Zora Špačková

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava v roku 2019

ako svoju 1 489. publikáciu v elektronickej podobe

Prvé vydanie

Sadzba a zalomenie do strán 3H creative studio, spol. s r. o., Bratislava

ISBN 978-80-551-6953-8

V TEJTO KNIHE SA DOČÍTATE:

- ✓ Odkiaľ sa berú múdre deti?
- ✓ Ako dieťaťu pomôcť začať rozprávať?
- ✓ Prečo vôbec nie je neskoro začínať ani po dovŕšení troch rokov?
- ✓ Prečo treba učiť dieťa kresliť?
- ✓ Je potrebné vychovať polyglota?
- ✓ Ako obedovať popri zemepise?
- ✓ Môže rozprávanie o púpave položiť základy systematického uvažovania?

OBSAH

ÚVOD	7
1. TAK AKO TEDA PODPOROVAŤ ROZVOJ DIEŤAŤA?	9
„Len si tu pekne kopkaj, dušinka, kopkaj!“	11
Aj tá najobyčajnejšia prechádzka môže dieťa rozvíjať	14
Tá celkom prvá encyklopédia	19
Podľa čoho vybrať kreatívno-vzdelávacie centrum	24
Keď sú rodičia lepší než kreatívno-vzdelávacie centrá	30
Druhé dieťa	34
Učenie alebo rozvíjanie	37
Systematické uvažovanie	43
Hlavné zásady rozvíjania systematického uvažovania	49
Hlavné zásady rozvíjania tvorivého myslenia	53
2. OD JEDNÉHO ROKA DO DVOCH	57
Odkiaľ sa berú múdre deti?	59
Hry s vreckovkou	62
Moje dieťa nerozpráva	65
Ako dieťaťu pomôcť začať rozprávať	69
Reč na špičke prstov	76
Nie obyčajné rozprávky	79
Zapájame názornosť	83
Intelekt – to nie sú len písmená	87
Prečo je dôležité bubnovať na hrnce	93
„Nechce so mnou modelovať“	96
Improvizácia na tému vkladáčiek podľa tvaru a farieb	101
Ako motivovať seba na prácu s dieťaťom?	106
Prečo treba učiť dieťa padať	111

3. OD TROCH DO ŠTYROCH	117
Jej Veličenstvo Hra	119
Ani po dovŕšení troch rokov nie je neskoro	124
Rado či nerado sa dieťa učí?	129
„So mnou sa rodičia nehrávali...“	132
Ako zvládať detské emócie	136
Kocúropedagogika	140
Prečo treba učiť dieťa kresliť?	146
Rozvíjanie tvorivosti. Najdôležitejšie je neprekázať!	154
V detskej tvorivosti najdôležitejší nie je výsledok, ale proces	157
Maľovanky zabíjajú tvorivosť?	160
Detská tvorivosť a hranice prípustného	164
Vychovávať polyglota	167
Motivačný potenciál vody	170
Čo to vlastne vyrástlo?	175
O dôležitosti komunikácie. Experiment s hrachom	178
Tréning na dosiahnutie cieľa u štvorročného dieťaťa	181
Ako spolu s nami obeduje zemepis	184
4. OD PIATICH DO ŠIESTICH	187
Jesenné lístie ako zdroj motivácie	189
Duhudot plus duhudot	196
Naša matematika. Čo s tým majú mačky?	200
Rýchlosť konzumácie keksov	203
Keď ARI rozvíjaniu neprekáža	208
Rozvíjajúce hry so zošitom	211
Terárium	220
O užitočnosti manuálnej práce na rozvoj myslenia	225
Snívanie ako impulz na rozvíjanie dieťaťa	229
Kalórie a rozvíjanie pomocou pocitu hladu	235
NAMIESTO ZÁVERU. ČO MÁ DIEŤA VEDIETĚ	245

ÚVOD

Dnešné mamy a otcov veľmi znepokojuje rozvíjanie ich detí. A to je dobre. Plánujú ich zapísať najprv do modernej škôlky, potom do superškoly, na krúžok, do kreatívno-vzdelávacieho centra a tak špirálovito ďalej.

Na rozvíjanie dieťaťa však nie vždy sú potrebné špeciálne pomôcky, špeciálne metodiky, špeciálne vybavené triedy a špeciálne pripravení pedagógovia. Stačí prítomnosť dospelého, ktorému záleží na rozvíjaní schopností dieťaťa: môže to byť mama, otec, starká či pestúnka. A potom sa každá prechádzka zmení na poznávaciu a obyčajné plastové vedierko s lopatkou sa stanú supermotivačnou pomôckou v rukách dospelého, ktorý nimi dieťaťu predvedie tie najpodivuhodnejšie experimenty.

1. časť

TAK AKO TEDA PODPOROVAŤ ROZVOJ DIEŤAŤA?

„LEN SI TU PEKNE KOPKAJ, DUŠINKA, KOPKAJ!“

podporovať rozvoj ľahké
kde najst'čas rozvíjanie
zvierat a zelenom pozadí a pes na sivom asfalte

Keď som jedného dňa bola s mojím drobcom na ihrisku, náhodou som sa stala svedkom rozhovoru dvoch mamičiek. Mamy stáli pár krokov odo mňa a ich deti sa vedľa môjho syna vrtali plastovými lopatkami v piesku, ktorý bol po zime ešte trochu stuhnutý. Jedna mama sa ponosovala druhej na katastrofický nedostatok času na to, aby sa venovala dieťaťu, a druhá mama jej prítakávala.

- Pranie a varenie – a už je deň preč, – smutne vydýchla prvá mama a otočila sa k dieťaťu, aby potvrdila svoju prítomnosť:
 - Len si tu pekne kopkaj, dušinka, kopkaj! – Nato sa vrátila k rozhovoru s priateľkou. – Čochvíľa je leto tu, no a v lete už vonkoncom nie je na to čas...
 - Akéže venovanie sa dieťaťu v lete? Radšej byť viac vonku. Z toho je aspoň nejaký osoh pre zdravie, – prikývla druhá mama.
 - Moja na jeseň pôjde do škôlky, nuž tam sa jej budú venovať. V škôlke sa pedagógovia zaoberajú s deťmi podľa osnov.
 - My nepôjdeme do škôlky. Pre toho nášho budem hľadať kreatívno-vzdelávacie centrum.
 - Čo už po tom, hlavne aby decko malo niečo v hlave, rozvíjať sa môže aj neskôr. Len si tu pekne kopkaj, dušinka, kopkaj.
- „Dušinka“ sa zahľadela na psa ležiaceho na ostrovčeku suchého asfaltu. Psa jarné slnko unavilo, ležal s hlavou položenou na labách

a lenivým pohľadom sledoval drzé vrabce, čo mu spred nosa kradli omrvinky chleba. Mamy pokračovali v rozhovore.

- Nedávno som kúpila obrázky na učenie podľa akéhosi systému, zabudla som, ako sa volá. Sú na nich rozličné zvieratá a vtáky. Farbou pozadia sa odlišujú, takže je hneď jasné, čo do akej skupiny patrí. Zvieratá sú na zelenom pozadí a vtáky na belasom. Lenže všetko to zase padá na tom, že nemám kedy. Veď na to treba nájsť čas, aby si človek sadol, obrázky porozkladal a všetko jej vysvetlil. A celý deň som v jednom kole, však to poznáš. Len si tu pekne kopkaj, dušinka, kopkaj!

„Dušinka“, keď začula mamin pokyn, prestala pozorovať psa a vrabce, čo v rozpore s logikou obrázkov trávili svoj život na sivom asfalte, z ktorého zišiel sneh, a ďalej sa hrala v piesku. Nápadne farebná plastová lopatka sa zahĺbila do jamky a nabrala piesok. Bolo ho len trošička. Keď sa dievčatko prekopalo k asfaltovému

podkladu, začalo kopat novú jamku, pričom sa ani nehlo z miesta. Okolo seba malo už štyri jamky.

Bolo by zaujímavé vedieť: vie vôbec „dušinka“, že má okolo seba práve štyri jamky? Ktorá z nich je hlbšia, ktorá širšia, väčšia? Vie, akej farby má lopatku? A akej farby vedierko? A akej farby je vedierko toho chlapčeka, čo sa hrá vedľa nej? Ktoré vedierko je väčšie? Ako sa volá ten chlapček? A tamten, čo je obďaleč? Koľko majú rokov? Ktorý z nich je starší? Komu patrí ten pes? Prečo mu vtáčence kradnú chlieb? Vie, že tie vrtké švitorivé vtáčiky sa volajú vrabce a že tie väčšie sú holuby? Tolko by jej toho mohla mama porozprávať... Lenže mama vonku inej tete rozpráva o tom, že nemá kedy sa dieťaťu venovať, a nachádza u nej dokonalé pochopenie. „Len si tu pekne kopkaj, dušinka, kopkaj!“ ... Mama upína svoje nádeje na škôlku – „tam sú pedagógovia“ – a teta mame radí, do akého zariadenia predškolského vzdelávania je vhodné dieťa vodiť hneď od začiatku jesene. A pred sebou majú ešte celé leto.

Leto však nie je dôvodom na to, aby sa odkladalo rozvíjanie dieťaťa až na jeseň. Tým skôr, že na to vonkoncom nie sú potrebné špeciálne pomôcky, špeciálne metodiky, špeciálne vybavené triedy a špeciálne pripravení na rozvíjanie maloletých pedagógovia: môže to byť mama, otec, starká či pestúnka. A potom sa každá prechádzka zmení na poznávaciu. Stačí na to iba prítomnosť zainteresovaného dospelého.

AJ TÁ NAJOBYČAJNEJŠIA PRECHÁDZKA MÔŽE DIEŤA ROZVÍJAŤ

podporovať rozvoj ľahké
pozornosti dieťaťa
odjemnej motoriky dorozvíjania logiky na krajiku kaluže

*JEDEN-dva-tri-štyri-päť,
čos' mal, Janko, na obed?*

Práveže „jeden“, a nie „raz“, ako to býva vo vyčítankách. Pretože správne je „jeden“. Pretože číslica sa volá „jednotka“, a nie „raznotka“.

* * *

So synom spoločne počítame schody, keď po nich vystupujeme alebo zostupujeme. A keďže bývame na treťom poschodí, tak na jedno zídenie alebo vyjdenie šesťkrát napočítame do deväť. Za každým sa natešene začudujeme, keď prídeme na koniec ďalšieho ramena: „No toto, zasa deväť schodov! Vždy je to deväť! Všade je deväť!“ A vyvodíme si z toho záver, že schodiská sú rovnaké a na každom je rovnaký počet schodov.

Počítať do deväť vo veku dvoch rokov? Poľahky! Keď je pritom veselo, vonkoncom to nie je ťažké, naopak, je to zábavné. Aby sa v hlave dieťaťa nespájalo počítanie iba so schodmi, dá sa rátať všetko, čo príde do cesty: šišky, kamienky, paličky, hoc aj vedierka na pieskovisku. A počítať sa dá nielen do deväť. Okrem toho sa dajú vystaviť poklady nájdené na prechádzke podľa veľkosti: od najväčšej šišky po najmenšiu, od najdlhšej paličky po najkratšiu. Aby si dieťa vytvorilo pojem rozmeru, nepotrebuje učebné pomôcky.

Načo by boli, keď vôkol nás je tolko všeličoho, čoho sa možno do-
tknúť, premiestniť to, priložiť jedno k druhému, teda experimen-
tálne porovnávať.

Poznanie prostredníctvom citovej skúsenosti je najvhodnejší
prístup na rozvíjanie dieťaťa v ranom veku. Na to je potrebné, aby
mama (starká, pestúnka) bola dostatočne emocionálne zaangažo-
vaná do diania a pozorovala záujem dieťaťa.

Dieťa neprejavuje záujem o motivačné aktivity? Neposedný
drobček kategoricky odmieta sedieť pri stole a prezerat knihu,
ktorú mu mama ukazuje? Je to normálne. Drobnéka zaujala kaluž?

Aj to je normálne. Naopak, nebolo by normálne, keby vaše dieťa prejavilo úplnú lahostajnosť ku kalužiam.

Keď zbadám, že energia záujmu môjho syna je zameraná na kaluž, budeme teda spoločne „skúmať“ kaluž. Paličkou merať jej hĺbku. Krokmi merať jej šírku. Hádzať do nej kamene a chichúňať sa pri pohľade na fírkance striekajúce na rôzne strany. Ešte budeme púšťať na vodu rozličné nájdené predmety, a tak testovať ich plavbyschopnosť. Štupel' od fľaše – udrží sa na vode, alebo sa ponorí? A ako sa bude správať na vode trieska?

Z náhodne vo vrecku objavenej potvrdenky z bankomatu skladám malú loďku. To je minimálne ďalších dvadsať minút strávených pri kaluži. Čože? Až dvadsať minút? Čo sa dá robiť s papierovou loďkou toľký čas? Nuž toto. Púšťať ju na dialkovú plavbu. Recitovať nahlas básničky o lodiach a venovať ich odvážnym cestovateľom – tým sa rozvíja reč. Ajaj, veď naša loďka pláva bez posádky na palube! Poradíme si s tým – oprchnuté borovicové ihličie nominujeme na oddiel moreplavcov – tým sa rozvíja fantázia. Každú ihličku môj syn ukladá na loďku opatrne, jednu po druhej, držiac ich dvoma prstami – tým sa rozvíja jemná motorika. Teraz spočítame členov nebojác-

Ešte budeme púšťať na vodu rozličné nájdené predmety, a tak testovať ich plavbyschopnosť. Štupel' od fľaše – udrží sa na vode, alebo sa ponorí? A ako sa bude správať na vode trieska?

neho mužstva námorníkov – tým sa rozvíja zbehlosť pri počítaní. Pofúkame na loďku, akoby šlo o víchor – to je artikulačné cvičenie, rozvíjanie rečového aparátu. Ešte si zopárkrát zopakujeme básničku o lodi – to je rozvíjanie pamäti. Z čoho iného by sa dala urobiť loďka? Pod lavičkou nachádzame obal z čokolády – rozvíjanie všímavosti a zároveň rozvíjanie logiky pomocou príčinnonásledných vzťahov: obal je tiež papierový, ako aj potvrdenka, čo skrátka znamená, že sa z neho dá urobiť vynikajúca loďka.

A tak sa teda na našom mori, čiže na hladine kaluže, od ktorej sa teraz syn nemôže odtrhnúť, objavuje veľká pirátska loď. Samozrejme, strhla sa námorná bitka. Našou úlohou je ochrániť loď s ihličím-cestovateľmi pred pirátmi; začíname hádzať malé kamienky do kaluže v snahe zasiahnuť pirátsku loď – rozvíjanie presného mierenia. Potom pomocou palice vyberáme obe lode z kaluže a dávame ich na lavičku, aby sa vysušili na hrejivom jarnom slnku. Vrátime sa k nim o nejaký čas a pozrieme sa, čo sa zmenilo – to je skúmanie vlastností vody.

Nuž takýto rozvíjajúci potenciál má kaluž. Takáto je poznávací prechádzka. Zámerne vyčlenený čas na rozvoj dieťaťa sa rovná nule. Špeciálne vyčlenené financie z rodinného rozpočtu na získanie motivačných pomôcok sa rovnajú nule. Ako vidíte, vystačili sme si s tým, čo sme mali pod rukami a pod nohami. Vynaložené zdroje: fantázia dospelého a jeho ochota podvoliť sa záujmu dieťaťa.

Mohlo sa to však odohrať celkom inak. „Ach jaj, stoj! Nelez do tej mláky!“ (Mám takú hypotézu, že ak sa dieťa nepohrá v kaluži vtedy, keď má dva roky, aj tak si dobehne chýbajúcu skúsenosť neskôr; povedzme vo veku desať rokov. To znamená, že ako desaťročné bude kašľať na učebnice, ak prepasie dôležitú skúsenosť interakcie s kalužami.)

TÁ CELKOM PRVÁ ENCYKLOPÉDIA

podporovať rozvoj ľahké
motivačné hračky

Móda na predškolské rozvíjanie dieťaťa nabáda trh na to, aby ustavične ponúkal nový tovar na uspokojovanie rodičovských potrieb. Presne tak: rodičovských potrieb, nie detských. Rodičia cítia potrebu utíšiť vlastné obavy: „Venujeme dostatočnú pozornosť rozvíjaniu nášho dieťaťa? Je na to či ono teraz správny čas? Nepremeškali sme chvíľu, keď bolo treba kúpiť encyklopédiu?“

Deti nepocitujú potrebu vlastniť encyklopédiu. Dali by prednosť tomu, aby všetky potrebné informácie získali z priamej živej komunikácie, z citovej skúsenosti.

* * *

Často chodievam do kníhkupectiev a vždy zájdem do oddelenia motivačných pomôcok pre malé deti. Len tak zo zvedavosti. Čo ešte vymysleli nové „motivačné“, aby vyburcovali záujem kupujúcich? Zďaleka nie všetko, čo sa ponúka rodičom, sa týka rozvíjania dieťaťa. Videla som napríklad čudnú encyklopédiu pre najmenších. Naslepo som ju otvorila a nevychádzala som z údivu. Nepamätám sa už, ktorá myšlienka mi hneď začala víriť v omráčenej hlave: „Ako ľahko ľudia na tom zarábajú peniaze...“ alebo či prvá bola: „Skutočne to niekto kupuje?“ Na stránke vo for-

Prechovávam značnú dávku skepsy voči všelijakým „rozvíjajúcim“ hračkám. Pretože si uvedomujem: zďaleka nie všetky sú skutočne rozvíjajúce.